ADVOKĀTI ARĪ RAUD

Lauras Grozas iestudējums ir visai plēsīgs, bet tas aizdauzās līdz dzīvesgudram sāpīgumam

Teksts Undīne Adamaite

Moderni, stilīgi, gudri, turīgi un ciniski juristi, kuru morāles principi var tikt grozīti pēc klienta vēlmēm vai pašu ambīcijām. Bumeranga efekts rodas, kad šos principus viņi mēģina izmantot savā privātajā dzīvē, - tas teju iznīcina visu skaisto un paliekošo. No kreisās - Mārtiņa Upenieka Džeiks, Ilzes Ķuzules-Skrastiņas Reičela, Maijas Doveikas Kitija, Kaspara Dumbura Tims un Daiņa Grūbes Edvards. Foto - Mārtiņš Vilkārsis

Ir tādas mūsdienu lugas, uz kurām ļoti cer teātru vadītāji. Proti, tām jābūt ar publikai pazīstamu interjeru, problemātiku, jāšarmē ar asprātību kaskādēm, zināmu devu cinisma un melno humoru, neatšķetināmām ētikas un morāles dilemmām, paralēli nedaudz izklaidējot ar necenzētu leksiku un kokteiļsarunām par to, kā pareizi runāt. Tomēr visbiežāk šāda tipa dramaturģija paliek izklaides zonā (angliski rakstošā prese to parasti apzīmē ar ietilpīgo un visādi staipāmo vārdiņu *funny*). Šādu lugu izvēlē slēpjas precīzs mērķējums – lai maksātspējīgā publika atpazītu sevi un savu draugu ballīti, bet tomēr justos saturīgi pavadījusi vakaru un ar ierakstiem savos profilos, ka izrāde bija «super» un «vērts redzēt», audzētu kases ienākumus. Taču lugai jābūt pietiekami inteliģentai, gana veikli uzrakstītai un tikpat veikli nospēlētai, lai arī kritiķi, ja ne tajā pašā vakarā mestos ar savu «jāredz» sociālajos tīklos, tomēr izteiktos vismaz pieņemoši.

Tieši šāds gadījums ir britu dramaturģes Nīnas Reinas luga *Piekrišana*, kuru Dailes teātra Lielajā zālē iestudējusi režisore Laura Groza. «Absolūti traks gabals par mūsdienu veiksminiekiem. Advokāti, juristi, kuri domā, ka pilnīgi visu pasaulē viņi var samenedžēt, un kā viņi, žargonā runājot, «aplaužas» savās privātajās attiecībās. Absolūti cinisks, ātrs, smieklīgs gabals, brīnišķīgs aktieru sastāvs. Un mums izdevās uz vienu projektu dabūt Maiju Doveiku no Nacionālā teātra, kura ir galvenajā lomā. Mēs domājam, ka tā būs viena no tām izrādēm, kuru varēsim regulāri rādīt t. s. modernajai publikai, kam šīs tēmas ir ārkārtīgi aktuālas,» šādi izrādi *Piekrišana* Dailes teātra sezonas atklāšanas preses konferencē pieteica teātra direktors Juris Žagars.

Ir prieks, ka režisore Laura Groza kopā ar savu komandu ir spējusi lugu aizvest līdz māksliniecīskam un cilvēciskam padziļinājumam, pat ja šķiet, ka 1. cēlienā problēmas uzstādījums un izvērsums rotē uz vietas. Izrāde izaug līdz solītajai traģikomēdijai. Beigu mizanscēnā komēdijas nav vispār. Divi cilvēki, gandrīz viens otru emocionāli saplosījuši, rada vāru ilūziju, ka varbūt tomēr viņi spēs apstāties savās iznīcīgajās spēlēs uz dzīvību un nāvi, nelemt viens otram pēdējo tiesu un uz attiecību gruvešiem sākt atkal pamazām būvēt kaut ko jaunu. Maijas Doveikas Kitija tomēr sagaida Daiņa Grūbes Edvarda «piedod», kad viņš, salauzis stūrgalvīgo pašlepnumu, sabrūk pie viņas kājām. Bet par kādu cenu… Kitijas iekšējā cīņa, ilgā pauze, pirms viņa pārkāpj pāri savam ego un arī sabrūk, nolaižoties uz grīdas vienā līmenī ar savu vīru, iespējams, ir brīdis, kura dēļ režisore vispār vēlējusies iestudēt šo lugu. Un, iespējams, tam patiešām bija nepieciešams Maijas Doveikas talanta un traģiskās aktrises mērogs.

CAURVĒJA SAJŪTA

Viņiem visiem ir ap 35 vai tuvu 40 gadiem. «Viegla pamestības sajūta. Tukšs dīvāns. Pusatvērtas kastes. Un pēkšņi mēs atrodamies skaļā izgaismotā sālsmaizes ballītē,» – tāda ir pirmā remarka britu dramaturģes Nīnas Reinas lugā *Piekrišana*. Mārtiņš Vilkārsis radījis milzīga dārga dzīvokļa iespaidu, kur teju lielāko daļu aizņem bāriņš, priekšplānā – liela divguļamā gulta. Aiz urbānā minimālisma vēdī režisores iecerētā caurvēja sajūta. Ļoti precīzi to aprakstījusi teātra kritiķe Henrieta Verhoustinska: «Uz skatuves aizmugurējās sienas projekcijas – industriālu būvju fragmenti, lifti, elevatori, Londonas Trafalgarskvērā uzstādītā milzu skulptūra, kas ataino Alisoni Leperi – sievieti astotajā grūtniecības mēnesī, kura piedzima un uzauga bez rokām un ar rudimentārām kājām. Estetizētie videoattēli un fotogrāfijas (videomākslinieks –8) kā no arhitektūras žurnāliem urbāno vidi rāda kā stindzinoši skaistu, pat ja tas ir tikai viens logs tipveida mājas sienā vai lifta atvērtās/aizvērtās durvis, vai sievietes – invalīdes skulptūra» (www.kroders.lv, 17.08.2021.).

AIZ URBĀNĀ MINIMĀLISMA VĒDĪ REŽISORES IECERĒTĀ CAURVĒJA SAJŪTA

Pie melna ādas dīvāna kā totāls sveškermenis rēgojas piestiprināts zīdaiņa mantiņu karuselis.

Veiksmīgajam pārim – grāmatu redaktorei Kitijai un daudzsološajam zvērinātam advokātam Džeikam – tikko ir piedzimis bērniņš. Raudzību dalībnieki – laulātie pāri – Maijas Doveikas Kitija un Daiņa Grūbes Edvards un juristi Ilzes Ķuzules-Skrastiņas Reičela un Mārtiņa Upenieka Džeiks – precīzi portretē savus varoņus kā dzīves veiksminiekus, kuri reibst no sevis – cik labi izskatās un cik elegantā pāri pludojošā cinismā izsakās gan par vagīnām un izdrāšanām (Jānim Elsbergam necenzētas leksikas radīšana pēc Čārlza Bukovska *Kodiena* atdzejošanas, protams, nav radījusi ne mazākās problēmas), gan dievu morāles aspektiem antīkajās traģēdijās. Ucināt uz pleca mazuli, gaidot uz Ilzes Vītoliņas elegantā rūtotā bikškostīma pienainu atraudziņu, galīgi nav Kitijas stihija, bet viņa tomēr to grib. Arī Edvards grib. Abi cenšas un čubinās pa savu maziem bērniem, maigi sakot, ne pārāk piemēroto dzīvokli kā Auce ar Pičuku pa pirtiņu.

VARĀNU DŽUDO

Trauslo idilli satricina ne vien ārēji perfekto ģimenes draugu Reičelas un Džeika attiecību krīze, kuras risināšanā metas gan Kitija un Edvards, gan viņa kolēģis, Kaspara Dumbura spēlētais prokurors Tims, bet arī kāda kriminālliet a, kurā cietusī tā arī nesaņem taisnīgu tiesu. Redzot vīra plūstošo izpratni par morāli, Kitija, gluži kā prokurors tiesas zālē, ceļ gaismā sen noklusētus pagātnes notikumus. Upura un varmākas lomas zibenīgi mainās. Laura Groza veido mizanscēnas, kurās abi pāri, riskēdami cits citam noraut locekļus, cīkstiņā vārtās pa grīdu kā saķērušies varāni. Psiholoģiskais džudo pārvēršas par reālu, turklāt bez jebkādiem noteikumiem. Lido pa gaisu arī parodiskās parūkas – tiesnešu parūku vietā vīrieši tikuši pie hipiju/maugļu pinkām, kurās ērti ieķerties kautiņa laikā. Šī nav pirmā izrāde, kas izsaka bažas par biedējoši trauslo civilizācijas kārtiņu mūsos pašos un līdzcilvēkos, kura pie mazākās uzskatu nesaderības plaisā kā ar ledu pārvilkta peļķe. Diez vai kādu izbrīna šāda režisoru reakcija uz aizvien pieaugošo neiecietības un agresijas līmeni sabiedrībā.

Pāru spēlēm pa vidu kā liktenīgs katalizators ar sev raksturīgo humora un mēra izjūtu gaisu jauc Kaspara Dumbura Tims, šķietams neveiksminieks, kurš, aci piemiegdams un lieki laiku nekavēdams, attopas daudz patīkamākā dzīves pozīcijā.

Mazāk pārliecinoša ir apsūdzētās Geilas līnija Anetes Krasovskas atveidā (pēc dramaturģes ieceres viņa ir arī advokāte). Geilas sūdzību par izvarošanu uztur apsūdzētājs Tims, bet apstrīd izvarotāja advokāts – Daiņa Grūbes Edvards. Īsti nevar noticēt, ka Geila tik viegli varētu ielauzties tik smalkā namā. Viņas pazemojuma un beztiesiskuma situācija izskan visai deklaratīvi un izkrīt no izrādes kopējā kamertoņa. Līdzīgi mazāka spēles un jēgas telpa atvēlēta arī Katrīnas Grigas atveidotajai piekrāptajai draudzenei Zārai.

Ja kādam šķiet, ka teātris vīriešiem dara pāri, rādot viņus ne tajā labākajā gaismā, šis nu ir pārliecinoši cits gadījums. «Sievietes šajā jomā ir pat nežēlīgākas nekā vīrieši,» intervijā televīzijai (*Kultūrziņas*, 13.08.2021.) pirms izrādes saka Ilze Ķuzule-Skrastiņa un ar savu sentimenta brīvo juristi Reičelu to arī soli pa solim pamato.

PIEKRIŠANA

Dailes teātra Lielajā zālē 10.X plkst. 15, 28.XI plkst. 15, 9.XII plkst. 19
Biļetes *Biļešu paradīzes* tīklā EUR 10–25

2472801.indd 12 10/5/21 5:52:34 PM